

**Uchwała Nr XXI/239/16
Rady Miejskiej w Słupsku**

z dnia 27 stycznia 2016 r.

**w sprawie przyjęcia „Kierunków działań na rzecz osób z niepełnoprównościami w Słupsku
na lata 2016–2020”**

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 5, art. 12 pkt 11 i art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1445, poz. 1890) oraz art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, Nr 209, poz. 1243, poz. 1244, z 2012 r. poz. 986, poz. 1456, z 2013 r. poz. 73, poz. 675, poz. 791, poz. 1446, poz. 1645, z 2014 r. poz. 598, poz. 877, poz. 1198, poz. 1457, poz. 1873, z 2015 r. poz. 218, poz. 493, poz. 1240, poz. 1273, poz. 1359, poz. 1649, poz. 1886)

**Rada Miejska w Słupsku
uchwala, co następuje:**

§ 1.

Przyjmuje się do realizacji „Kierunki działań na rzecz osób z niepełnoprównościami w Słupsku na lata 2016–2020” stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Słupska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca
Rady Miejskiej w Słupsku

Beata Chrzanowska

Załącznik do Uchwały Nr XXI/239/16
Rady Miejskiej w Słupsku
z dnia 27 stycznia 2016 r.

Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020

*Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych
Urząd Miejski w Słupsku
2016*

Spis treści

Wprowadzenie	3
Ramy prawne.....	5
Międzynarodowe akty prawne.....	5
Krajowe akty prawne.....	6
Dokumenty lokalne.....	8
Sytuacja osób z niepełnosprawnościami w Słupsku.....	11
Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku.....	28
Główne cele programu strategicznego na lata 2016–2020.....	28
Kompleksowe przeciwdziałanie pogłębianiu niepełnosprawności i łagodzenie jej skutków.....	29
Integracja – proces dwukierunkowy.....	33
Włączające społeczeństwo wiedzy	36
Sieci współpracy na rzecz osób z niepełnosprawnościami.....	39
Miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami.....	41
Wspieranie rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami	44
Słupsk miastem dostępnym.....	46
Podsumowanie	49
Bibliografia.....	52

Wprowadzenie

Potrzeba stworzenia dokumentu strategicznego wynika przede wszystkim z wagi zagadnienia, jakim jest sytuacja osób z niepełnosprawnościami w Mieście Słupsku. Osoby z niepełnosprawnościami wymagają wsparcia w wykorzystaniu i rozbudowywaniu indywidualnych i zbiorowych potencjałów, aby społeczność lokalna mogła w pełni korzystać z ich aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Poza społeczną wagą wsparcia osób z niepełnosprawnościami podstawę działań w tym obszarze stanowią akty prawa polskiego i międzynarodowego.

Zgodnie z art. 35a ust.1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) do zadań powiatu należy „opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- a) rehabilitacji społecznej,
- b) rehabilitacji zawodowej i zatrudniania,
- c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych”.¹

Dodatkowo zgodnie z art.19 pkt.1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.) powiaty zobowiązane są do opracowania i realizacji programów wspierania osób niepełnosprawnych ukierunkowanych na integrację osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.²

Uwzględniając potrzebę kontynuacji działań skierowanych do osób z niepełnosprawnościami podczas opracowywania kierunków działań na rzecz tej społeczności oparto się na analizie sytuacji lokalnej, ale także na analizach rozwiązań zastosowanych w innych miastach oraz na szeroko zakrojonych konsultacjach społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem reprezentantek i reprezentantów społeczności osób z niepełnosprawnościami oraz organizacji pozarządowych działających na jej rzecz. Do prac nad niniejszym dokumentem zostały zaproszone następujące organizacje, ciała i instytucje:

1 Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz. U. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.)

2 Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.)

Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020

- 1) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku,
- 2) Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku,
- 3) Miejska Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Słupsku,
- 4) Radni Rady Miejskiej w Słupsku,
- 5) organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami na terenie miasta.

W wyniku tej owocnej współpracy powstał dokument strategiczny pt. „Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020” (zwany dalej „Kierunkami działań”).

Ramy prawne

Międzynarodowe akty prawne

- 1. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r.** (rezolucja nr 61/106) – Konwencja ma na celu zagwarantowanie osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności, na równi z innymi obywatelami. Konwencja wskazuje także grupy szczególnie zagrożone, które wymagają wsparcia, aby realna równość mogła zaistnieć – dzieje się tak w przypadku kobiet i dziewcząt z niepełnosprawnościami, które są narażone na większe ryzyko przemocy.
- 2. Standardowe zasady wyrównywania szans osób niepełnosprawnych przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 grudnia 1993 r.** (rezolucja nr 48/96) – Dokument ten określa zasady odpowiedzialności, podejmowania działań i współpracy na rzecz osób z niepełnosprawnościami. „Celem Zasad jest zagwarantowanie niepełnosprawnym chłopcom, dziewczętom, kobietom i mężczyznom, jako członkom swoich społeczności, możliwości korzystania z tych samych praw i obowiązków przysługujących pozostałym obywatelom”.³
- 3. Agenda 22. Wytyczne dla władz lokalnych w zakresie planowania polityki wobec osób niepełnosprawnych** – Dokument ten prezentuje metody implementacji zasad przedstawionych w Standardowych zasadach wyrównywania szans ONZ. Agenda 22 mocno podkreśla rolę i wagę współpracy z organizacjami osób z niepełnosprawnościami, ale także akcentuje specjalne potrzeby grup zagrożonych zwielokrotnionym wykluczeniem związanym z niepełnosprawnością np. kobiet, dzieci i imigrantów.
- 4. Karta praw Podstawowych Unii Europejskiej uchwalona w grudniu 2000 r.** (2010/C 83/02) – Zgodnie z artykułem 26 karty „Unia uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności”.⁴ Ponadto dokument ten

³ Standardowe zasady wyrównywania szans osób niepełnosprawnych przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 grudnia 1993 r. (rezolucja nr 48/96).

⁴ Karta praw Podstawowych Unii Europejskiej uchwalona w grudniu 2000 r. (2010/C 83/02).

zakazuje wszelkiej dyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność.

- 5. Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010–2020** – Kluczowym elementem strategii jest zadanie eliminowania wszelkich barier w funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwach europejskich. Podstawowe obszary działania określone w Strategii to: dostępność, uczestnictwo, równość, zatrudnienie, kształcenie i szkolenie, ochrona socjalna, zdrowie i działania zewnętrzne.
- 6. Europejska Karta Społeczna** – Karta zobowiązuje państwa m.in. do zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami ułatwień szkoleniowych i realizacji prawa do szkolenia zawodowego oraz do podejmowania odpowiednich działań w celu umożliwienia i ułatwienia zatrudniania osób z niepełnosprawnościami, także poprzez zachęcanie do tego pracodawców.

Krajowe akty prawne

- 1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.** (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) – zapewnia prawo do niedyskryminacji osobom z niepełnosprawnościami, gdyż stanowi, że „[n]ikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny”⁵ (art. 32 ust. 2). Konstytucja zobowiązuje także władze publiczne do udzielania osobom niepełnosprawnym „pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej”⁶ (art. 69).
- 2. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych** – Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. (M.P. 1997 nr 50 poz. 475). Dokument ten potwierdza prawa osób z niepełnosprawnościami do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia wolnego od dyskryminacji i zobowiązuje władze krajowe i samorządowe do podejmowania działań umożliwiających realizację tych praw.
- 3. Ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu**

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

⁶ Tamże

osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) – ustawa ta jest aktem prawnym szczegółowo regulującym uprawnienia osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Ustawa ta zawiera także wytyczne dotyczące działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, do których zobowiązane są poszczególne organy władzy i instytucje. Zgodnie z zapisami ustawy do zadań powiatu należy m.in. opracowywanie i realizacja „powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- a) rehabilitacji społecznej,
- b) rehabilitacji zawodowej i zatrudniania,
- c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych” (art. 35 a, ust. 1, pkt. 1).⁷

Dokument „Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020” jest realizacją powyższego zapisu.

4. **Strategia Rozwoju Kraju 2020** – Uchwała nr 157 Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020 z dnia 25 września 2012 r. (M.P. z 2012 r. poz. 882). W Strategii znajduje się zapis dotyczący obszaru spójności społeczna i terytorialnej: „Szczególnie trudnym zadaniem jest pobudzanie aktywności osób niepełnosprawnych. Akcent powinien być położony na kwalifikacje zawodowe i edukację ustawiczną, lepsze przygotowanie środowiska lokalnego, urzędników i pracodawców do uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społeczno-gospodarczym, a także architektoniczne i urbanistyczne dostosowanie przestrzeni do potrzeb tej grupy – ważne dla budowy więzi społecznych”.⁸ Dokument ten podkreśla potrzebę działań w zakresie walki z ubóstwem w środowisku osób z niepełnosprawnościami.
5. **Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych z dnia 12 kwietnia 2012 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 526 z późn. zm.)** – Akt ten zobowiązuje wszystkie ciała prowadzące serwisy publiczne do zapewnienia ich zgodności z wytycznymi

⁷ Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz. U. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.)

⁸ Uchwała nr 157 Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020 z dnia 25 września 2012 r. (M.P. z 2012 r. poz. 882).

WCAG 2.0 (ang. Web Content Accessibility Guidelines). Realizacja wytycznych WCAG zapewnienia dostępność serwisów internetowych nie tylko dla osób z niepełnosprawnościami, ale także dla osób starszych i zagrożonych wykluczeniem cyfrowym.

Dokumenty lokalne

1. Strategia Rozwoju Miasta Słupska 2016–2022

Osoby zaangażowane w opracowanie Kierunków działań brały udział także w pracach nad tworzeniem Strategii Rozwoju Miasta Słupska 2016–2022, tak więc dokument ten stał się punktem odniesienia w planowaniu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami jeszcze zanim przybrał kształt ostateczny. Najważniejszymi obszarami Strategii z perspektywy działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami są: zrównoważony rozwój oraz nacisk na wyrównywanie szans wszystkich mieszkank i mieszkańców Słupska w celu osiągnięcia wysokiej jakości życia w społeczności lokalnej.

2. Słupski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Słupsku na lata 2009–2015

Program ten zarysował trzy główne obszary działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku:

- 1) umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym;
- 2) poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych, zapobieganie dyskryminacji osób niepełnosprawnych oraz kształtowanie właściwych postaw społecznych wobec problemu niepełnosprawności;
- 3) wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy i rehabilitację zawodową.⁹

Za główne cele powyższego dokumentu obrano:

- 1) minimalizowanie czynników powodujących niepełnosprawność;
- 2) tworzenie warunków do rehabilitacji społecznej i zawodowej;

⁹ Słupski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Słupsku na lata 2009-2015

- 3) integrację osób z niepełnosprawnościami ze społeczeństwem;
- 4) wyrównywanie szans w życiu społecznym, zawodowym, kulturalnym i rekreacyjnym;
- 5) łamanie barier poprzez tworzenie środowiska fizycznego przychylnego dla osób z niepełnosprawnościami.¹⁰

Celem priorytetowym stało się „[d]ążenie do eliminacji wszelkich barier utrudniających osobom niepełnosprawnym równy dostęp do wszystkich dziedzin życia”.¹¹ Aktualny dokument strategiczny na lata 2016–2020 kontynuuje podstawowe założenia Słupskiego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Słupsku na lata 2009–2015.

3. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010–2018

Strategia zarysowała główne obszary problemowe, które wymagają interwencji w celu poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Słupsku:

- 1) długotrwałe bezrobocie osób z niepełnosprawnościami wynikające między innymi ze struktury wiekowej tej grupy (osoby starsze) oraz niższego poziomu wykształcenia;
- 2) ograniczony potencjał domowych usług opiekuńczych;
- 3) skorelowanie problemu niepełnosprawności z problemem starzejącego się społeczeństwa;
- 4) mała aktywność lokalnych organizacji pozarządowych w zakresie ubiegania się o środki finansowe (poza środkami Miasta);
- 5) niepełna diagnoza zjawiska niepełnosprawności.

4. Program „Familijski Słupsk”

Program „Familijski Słupsk” został przyjęty Uchwałą Nr XLVIII/669/14 Rady Miejskiej w Słupsku z dnia 26 lutego 2014 roku i obejmuje szeroko pojęte wsparcie dzieci i rodzin. Do głównych celów programu należy podejmowanie działań podnoszących jakość życia i umacniających psychiczny dobrostan rodzin wpływający na ich zdrowie, wyrównywanie szans rozwojowych oraz przeciwdziałanie stygmatyzacji i dyskryminacji.

¹⁰ Tamże

¹¹ Tamże

5. Program Lokalnej Aktywności Twórczej Osób Niepełnosprawnych – PLATON na lata 2012–2016

Program ten został wprowadzony Uchwałą Nr XIX/275/12 Rady Miejskiej w Słupsku z dnia 29 lutego 2012 roku i koncentruje się na wsparciu nowatorskich projektów podejmowanych z myślą o utalentowanych twórcach niepełnosprawnych, wykluczonych i zagrożonych marginalizacją. Jednym z celów programu jest integracja twórczyń i twórców niepełnosprawnych z szeroko pojętym środowiskiem artystycznym Pomorza.

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami w Słupsku

Przedstawienie obecnej sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Słupsku za pomocą statystyk jest zadaniem niezwykle trudnym. Spowodowane jest to brakiem szczegółowych i aktualnych danych umożliwiających choćby określenie dokładnej wielkości tej grupy społecznej. Jednocześnie istnieje także luka w wiedzy dotyczącej diagnozy potrzeb osób z niepełnosprawnościami i poziomu ich zaspokojenia przez ofertę dostępną lokalnie. Dlatego też jednym z celów zaplanowanych w ramach realizacji obecnego programu strategicznego będzie uzupełnienie powyższych braków w wiedzy o zagadnieniu niepełnosprawności na poziomie lokalnym. Poniższe opracowanie będzie opierać się w znacznej mierze na danych zastanych i w związku z tym należy uwzględnić jego metodologiczne ograniczenia.

Pojęcie niepełnosprawności

Zgodnie z definicjami przyjętymi w Słupskim programie działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2009–2015 osoby z niepełnosprawnościami to osoby, „których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”.¹² Druga przyjęta definicja pochodzi z Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych:

„[n]iepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeśli uzyskały orzeczenie”.¹³

W odniesieniu do definicji zastosowanych w spisach powszechnych należy podkreślić rozdział na dwie kategorie postrzegania niepełnosprawności, to jest prawną i biologiczną. Zgodnie z definicjami zastosowanymi w spisach powszechnych w latach 2002 i 2011:

„[o]soba niepełnosprawna to osoba, która posiadała odpowiednie orzeczenie lub osoba, która takiego orzeczenie nie posiadała, lecz odczuwała ograniczenie sprawności w wykonywaniu

¹² Karta Praw Osób Niepełnosprawnych

¹³ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa)”¹⁴

Zbiorowość osób z niepełnosprawnościami została w spisie podzielona na dwie podstawowe grupy:

- 1) „osoby niepełnosprawne prawnie, tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony,
- 2) osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.”¹⁵

Kryterium weryfikacji niepełnosprawności w aspekcie prawnym było:

- 1) dla osób w wieku 16 lat i więcej – „posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający, ustalającego niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo,”¹⁶
- 2) dla osób poniżej 16 roku życia – „posiadanie aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przez organ orzekający”¹⁷ oraz „uprawnienie do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego”¹⁸.

Demografia

W 2002 roku liczba osób z niepełnosprawnościami w Polsce wyniosła 5456,7 tysiąca, czyli 14,3% ogółu populacji kraju – stanowiło to wzrost o 1721,2 tysiące osób w stosunku do spisu z 1988 roku, którego dane wykazywały, że co dziesiąta osoba posiada niepełnosprawność; w roku 2002 była to

14 GUS (2003). Spis powszechny 2002. Osoby niepełnosprawne oraz ich gospodarstwa domowe 2002. Część I Osoby niepełnosprawne, s. 15. Dostępne na: http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5738/6/1/1/nsp2002_osoby_niepelnos_ora_z_ich_gos_domowe_2002_cz_1_osoby_niepelnos.pdf (05.10.2015).

15 Tamże

16 GUS (2013). Narodowy Spis Powszechny 2011. Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Część I. Ludność. Dostępne na: <http://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/ludnosc-i-gospodarstwa-domowe-stan-i-struktura-spoleczno-ekonomiczna-czesc-i-ludnosc-nsp-2011,11,1.html> (05.10.2015).

17 Tamże

18 GUS (2003). Spis powszechny 2002... dz. cyt.

już co siódma osoba.¹⁹

Przy porównywaniu powyższych danych dotyczących niepełnosprawności należy uwzględnić, że podczas Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku dane zbierane były w badaniu reprezentacyjnym (nie powszechnym), a udzielanie odpowiedzi na pytania z tego zakresu odbywało się na zasadzie dobrowolności i 1,3 miliona respondentów odmówiło udzielenia odpowiedzi.²⁰ W związku z powyższym musimy uwzględnić ograniczenia danych z 2011 roku w zakresie szacowania trendów. Zwłaszcza, że wyniki tego spisu były pierwszymi od 1978 roku, które wykazały malejący udział osób z niepełnosprawnościami wśród ludności Polski – zanotowano spadek o 13,9%.

Według spisu w 2011 roku w Polsce żyło 4697 tys. osób z niepełnosprawnościami, co stanowiło 12,2% ogółu populacji. W 2011 roku zanotowano duży spadek zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie – o prawie 30%. W 2002 roku zbiorowość ta liczyła 4 450,1 tys., zaś w 2011 roku takich osób było 3 131,5 tys. Spadek ten kontrastuje mocno ze znaczącym wzrostem liczby osób deklarujących się jako osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, które nie posiadały orzeczenia prawnego, ale odczuwały ograniczenia sprawności. Liczebność tej grupy wzrosła aż o 55,5% i wyniosła 1565,6 tys. osób.²¹

Według spisu z 2002 roku 10 644 osób z terenu miasta Słupska zaliczało się do kategorii niepełnosprawnych prawnie, zaś według danych z 2011 społeczność osób z niepełnosprawnościami (wszystkich, które zdecydowały się udzielić odpowiedzi na pytanie dotyczące niepełnosprawności) w Słupsku liczyła 16 454 osób. Dane Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) w Słupsku wskazują, że renty z tytułu niezdolności do pracy pobiera 6740 osób (według stanu na 31 października 2015 r.), z czego 928 osób posiada rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji, 1928 osób pobiera świadczenie z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, a najwięcej osób (3884) posiada uprawnienia ze względu na częściową niezdolność do pracy. Natomiast renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy otrzymuje 1520 osób, z czego najwięcej (1351 osób) ze względu na częściową niezdolność

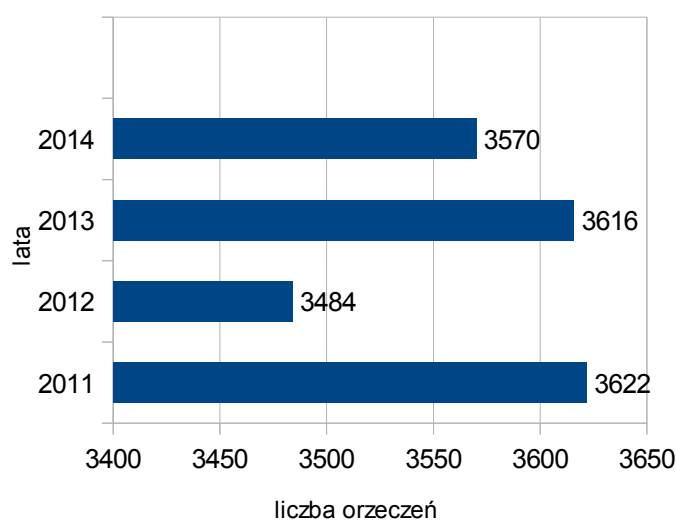
19 Tamże

20 GUS (2013). Narodowy Spis Powszechny 2011..., dz. cyt.

21 Tamże

Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020

do pracy. Liczba osób z orzeczeniem całkowitej niezdolności do pracy w tej grupie to 169 osób, z czego aż 64 osoby mają orzeczoną niezdolność do samodzielnej egzystencji. Dane te podkreślają wagę zadań z zakresu bezpieczeństwa pracy jako istotnych w zakresie przeciwdziałania niepełnosprawności. Ponadto, według danych ZUS 3278 osób (według stanu na 30 listopada 2015 r.) pobiera renty socjalne, które przyznawane są osobom pełnoletnim całkowicie niezdolnym do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej. Zakres działalności Oddziału ZUS w Słupsku obejmuje powiaty: słupski, bytowski, chojnicki, człuchowski i lęborski.

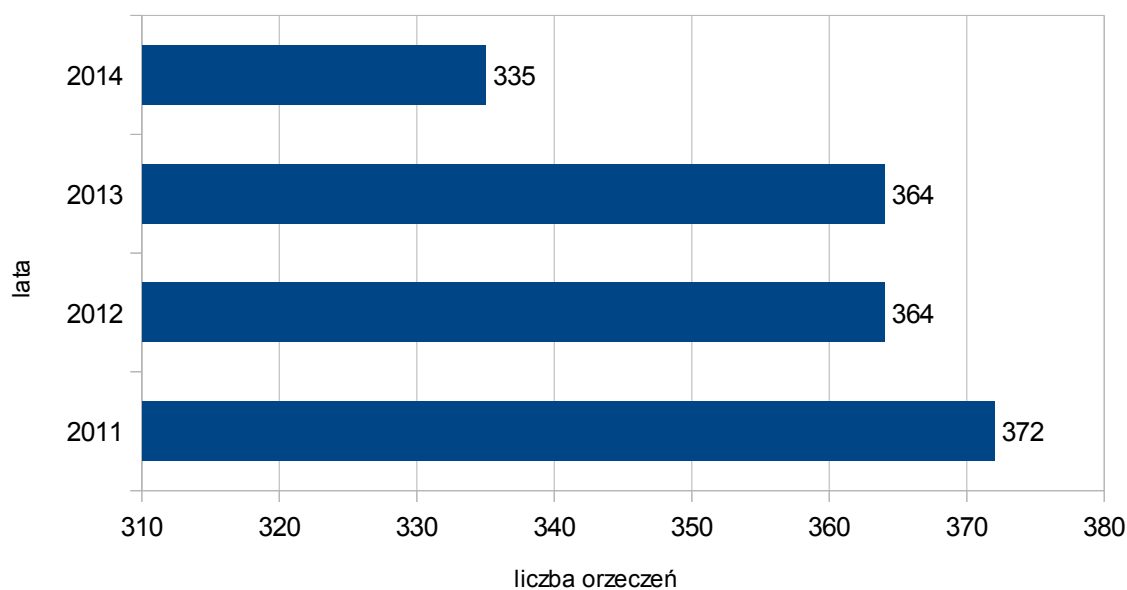
Ilustracja 1: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w latach 2011-2014 dla osób powyżej 16 roku życia w Mieście Słupsku. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku.

W 2014 roku Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności wydał mieszkankom i mieszkańcom Słupska powyżej 16 roku życia w sumie 3 570 orzeczeń. Najczęstszymi przyczynami orzeczenia niepełnosprawności były upośledzenia narządu ruchu (944 osoby) oraz choroby psychiczne (899 osób). Zaś przez pierwsze trzy kwartały 2015 roku liczba orzeczeń w tej grupie wiekowej osiągnęła już poziom 2 768. W tym okresie choroby psychiczne

Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020

uplasowały się na pierwszym miejscu pod względem przyczyn orzekania niepełnosprawności (774 osób), na drugim miejscu znalazły się upośledzenia narządu ruchu (665 osób).

W przypadku osób przed 16 rokiem życia, według danych za 2014 rok, wydano 335 orzeczeń. Do głównych przyczyn niepełnosprawności należały: choroby narządu wzroku (50 osób), choroby psychiczne (46 osób), całościowe zaburzenia rozwojowe (41); jednak największa liczba osób w tej grupie (53) otrzymała orzeczenie o niepełnosprawności ze względu na schorzenia i zaburzenia klasyfikowane jako „inne” (m.in. schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego).²² W trzecim kwartale 2015 roku liczba orzeczeń dla tej grupy wiekowej osiągnęła poziom 273, z czego 45 orzeczeń wydano ze względu na choroby psychiczne.

Ilustracja 2: Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w latach 2011-2014 dla osób poniżej 16 roku życia w Mieście Słupsku. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku.

²² Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności (b. d.). Roczne zestawienia zbiorcze. Dostępne na: <http://bip.zoon.slupsk.pl/72.html> (14.10.2015).

Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020

Przyczyny niepełnosprawności (symbol i objaśnienie)	Stopień niepełnosprawności				Zatrudnienie	
	znaczny	umiarkowany	lekki	razem	Tak	Nie
01-U – upośledzenia umysłowe	2	22	4	28	4	24
02-P – choroby psychiczne	68	742	89	899	184	715
03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	15	80	30	125	34	91
04-O – choroby narządu wzroku	15	25	28	68	29	39
05-R – upośledzenia narządu ruchu	98	569	277	944	380	564
06-E-epilepsja	2	44	6	52	10	42
07-S – choroby układów oddechowego i krążenia	66	281	82	429	156	273
08-T – choroby układu pokarmowego	35	73	18	126	41	85
09-M – choroby układu moczowo-płciowego	65	52	5	122	33	89
10-N – choroby neurologiczne	148	225	66	439	134	305
11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	120	161	52	333	115	218
12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.	4	1	0	5	0	5
Razem	638	2275	657	3570	1120	2450

Tabela 1: Liczba wydanych w 2014 roku orzeczeń według przyczyn i stopnia niepełnosprawności oraz statusu zatrudnienia – osoby powyżej 16 roku życia z terenu Miasta Słupska. Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku.

Przyczyny niepełnosprawności (symbol i objaśnienie)	Liczba orzeczeń
01-U – upośledzenia umysłowe	10
02-P – choroby psychiczne	46
03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	17
04-O – choroby narządu wzroku	50
05-R – upośledzenia narządu ruchu	27
06-E-epilepsja	16
07-S – choroby układów oddechowego i krążenia	19
08-T – choroby układu pokarmowego	11
09-M – choroby układu moczowo-płciowego	10
10-N – choroby neurologiczne	35
11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	53
12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.	41
Razem	335

Tabela 2: Liczba wydanych w 2014 roku orzeczeń o niepełnosprawności – osoby poniżej 16 roku życia z terenu Miasta Słupska. Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku.

Ważnym czynnikiem demograficznym jest struktura wiekowa populacji Słupska. Najczęściej jako próg starości przyjmuje się wiek 65 lat. W opracowaniach Organizacji Narodów Zjednoczonych próg ten obowiązuje jednolicie dla kobiet i mężczyzn.²³ W roku 2008 procentowy udział osób w wieku powyżej 65 lat w populacji miasta wynosił około 13,5% – liczba ta w 2012 roku spadła do 12,9%, ale w 2014 roku wynosiła już 17,3%. W grupie osób powyżej 65 roku życia przeważają kobiety – w 2014 roku kobiety stanowiły 53,7% tej grupy wiekowej: 9786 kobiet wobec 6003 mężczyzn (dane Urzędu Miejskiego w Słupsku). Według danych z 2014 roku Miasto Słupsk znalazło się na czwartym miejscu pod względem zaawansowania procesu starzenia się ludności wśród powiatów województwa pomorskiego – na pierwszym miejscu znalazł się Sopot (23,5%), następnie Gdynia (18,6%) i Gdańsk (17,7%).²⁴

²³ ONZ (2013). World Population Ageing 2013. ST/ESA/SER.A/348.

²⁴ Ministerstwo Zdrowia (b.d.). Mapa potrzeb zdrowotnych w zakresie onkologii dla województwa pomorskiego. Podsumowanie. Dostępne na:

Co ważne seniorzy, choć nie zawsze posiadają odpowiednie orzeczenie, mogą subiektywnie odczuwać ograniczenie zdolności samodzielnego wypełniania ról społecznych lub zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych – brak odpowiedniego orzeczenia nie przekreśla też możliwości, że ograniczenie tej zdolności nastąpiło obiektywnie. Ponadto część osób powyżej 75 roku życia, przynajmniej potencjalnie z racji wieku i współtowarzyszących schorzeń, stanie się osobami z niepełnosprawnościami, które będą wymagać wsparcia. Zakład Ubezpieczeń Społecznych osoby powyżej 75 roku życia traktuje, na równi z osobami które zostały uznane za całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji i przyznaje dodatek pielęgnacyjny – na podstawie art. 75 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r. poz. 748, z późn. zm.).

W 2008 roku osoby powyżej 75 roku życia stanowiły około 5,9% populacji Słupska, obecnie stanowią 7,5% (stan z 31 grudnia 2014 r.), ale zgodnie z prognozami Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) dla Polski procentowy udział tej grupy wiekowej w populacji kraju będzie znacząco wzrastał: od poziomu 7% w roku 2015 do poziomu 15,3% w roku 2050.²⁵

Z perspektywy konieczności zapewnienia wsparcia i opieki problematyczny może okazać się spadek ludności miasta (z poziomu 99617 osób w 2008 roku do 91309 osób w 2014 roku – dane Urzędu Miejskiego w Słupsku), który może skutkować między innymi utrudnionym dostępem do usług opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnościami, w tym dla osób starszych.

Wykształcenie

Ogółem w Polsce, w 2014 roku, jedynie 9,8% osób z niepełnosprawnościami (w ujęciu prawnym) w wieku produkcyjnym posiadało wykształcenie wyższe, wśród osób sprawnych odsetek ten wyniósł 27,1%. Jest to wzrost od poziomów rejestrowanych w 2009 roku, kiedy to wykształcenie wyższe posiadało 5,1% osób z niepełnosprawnościami i 20,8% osób sprawnych.²⁶

http://www.mapypotrzebzdrowotnych.mz.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0009/38088/MPZ_onkologia_pomorskie_podsumowanie.pdf

25 ONZ [United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division] (2015). World Population Prospects: The 2015 Wersja poprawiona, dane szczegółowe dostępne poprzez stronę internetową.

26 Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (b. d.) Dane dotyczące wykształcenia osób niepełnosprawnych na podstawie BAEL. Dostępne na: <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosci-w-liczbach/edukacja/Dane-dotyczace-wykształcenia-na-podstawie-bael%2024.07.2015.xls> (02.11.2015).

W Słupsku odsetek osób posiadających wyższe wykształcenie wśród osób, które uzyskały orzeczenie Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w 2014 roku wyniósł 12,1%, co także jest znaczącym wzrostem w stosunku do roku 2009, w którym odsetek ten wynosił 8,2%.

Jedną ze znaczących metod wsparcia udziału osób z niepełnosprawnościami w edukacji wyższej jest program „Aktywny Samorząd”. Środki przeznaczone na pomoc osobom z niepełnosprawnościami z terenu Słupska w uzyskaniu wykształcenia wyższego w roku 2013 wyniosły 273 861 zł (wsparcia udzielono 145 osobom)²⁷, zaś w roku 2014 wyniosły 423 910 zł (wsparcia udzielono 176 osobom).²⁸ Środki przeznaczone na wsparcie udziału w edukacji wyższej pochodzą z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i znajdują się w dyspozycji Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku.

W pierwszym semestrze roku akademickiego 2014–2015 wsparcie to otrzymały 93 osoby z niepełnosprawnościami posiadające znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności. Z grupy tej 26 osób studiowało na Akademii Pomorskiej w Słupsku, 12 osób na Wyższej Hanzeatyckiej Szkole Zarządzania w Słupsku, 13 osób uczyło się w Wyższej Szkole Gospodarki w Słupsku, a pozostałe osoby pobierały naukę w innych miastach – głównie w Koszalinie i Gdańsku.²⁹

Zatrudnienie i rynek pracy

Według spisu z 2002 roku wśród 10644 osób posiadających prawne potwierdzenie niepełnosprawności (na terenie Miasta Słupska) do aktywnych zawodowo zaliczało się 2593 osób, z czego 1768 stanowiły osoby pracujące, a 825 osoby bezrobotne.

Jedną z form wsparcia oferowaną przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku jest zapewnianie osobom z niepełnosprawnościami opieki dla osoby zależnej. Działania te realizowane są w ramach programu „Aktywny samorząd” (dofinansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych) i mają na celu aktywizację zawodową osób

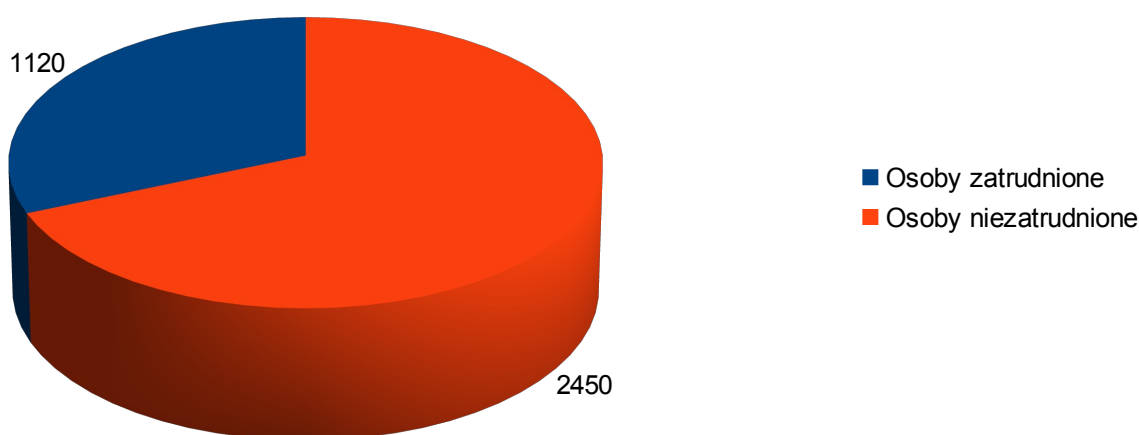
27 WZiSS (2014). Sprawozdanie za rok 2013 z realizacji zadań zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010-2018.

28 WZiSS (2015). Sprawozdanie za rok 2014 z realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych w mieście Słupsku na lata 2010-2018.

29 Źródło: MOPR. W zestawieniu figurują tylko osoby, które zgłosiły się po wsparcie. Jednocześnie brak w nim osób z orzeczonym lekkim stopniem niepełnosprawności.

Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020

z niepełnosprawnościami. W 2012 roku, w ramach czteromiesięcznego programu pilotażowego, objęto tą formą wsparcia 5 osób i przeznaczono na ten cel 3 580,26 zł. W 2013 roku wsparcie uzyskało już 10 osób³⁰, a w 2014 roku 13 osób, którym dofinansowano pobyt dzieci w przedszkolach i żłobkach (kwota wydana na ten cel – 19201,96 zł).³¹

Ilustracja 3: Status zatrudnienia osób powyżej 16 roku życia, które uzyskały orzeczenie o niepełnosprawności w 2014 roku (Miasto Słupsk). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku.

Zarząd Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2012 roku przeznaczył na utworzenie 24 stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami w Słupsku łączną kwotę 836 860,50 zł.³²

W 2013 roku utworzono 11 miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami w zakładach pracy chronionej i na otwartym rynku pracy – kwota dofinansowanie tego działania wyniosła 370 626 zł. Dodatkowo w ramach projektu „Programu wyrównywania różnic między regionami II” pozyskano środki finansowe w wysokości 142 424 zł, dzięki którym utworzone zostały

30 WZiSS (2014). Sprawozdanie za rok 2013..., dz. cyt.

31 WZiSS (2015). Sprawozdanie za rok 2014..., dz. cyt.

32 WZiSS (2013). Sprawozdanie za rok 2012 z realizacji zadań zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010-2018.

4 dodatkowe stanowiska pracy.³³

Zaś w 2014 roku w ramach programu zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska osoby z niepełnosprawnością utworzono 13 stanowisk pracy w zakładach pracy chronionej (5 stanowisk) i na otwartym rynku pracy (8 stanowisk) – całkowita kwota dofinansowania przeznaczona na to działanie wyniosła 635 740 zł. Dodatkowo 4 kolejne miejsca pracy zostały dofinansowane w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami II” (kwota dofinansowania – 214 492 zł).³⁴

Dane Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) za pierwszy kwartał 2015 roku potwierdzają, że osoby z niepełnosprawnościami są w naszym kraju grupą nadal silnie defaworyzowaną na rynku pracy – wskaźnik zatrudnienia osób z tej grupy w wieku produkcyjnym wyniósł 26,2%, podczas gdy osób w pełni sprawnych – 78,7%. Stopa bezrobocia wśród osób z niepełnosprawnościami w wieku produkcyjnym wyniosła 16%, podczas gdy wśród osób sprawnych 8,6%.³⁵

Szczególnie trudną sytuację osób z niepełnosprawnościami w Polsce potwierdzają także dane dotyczące zagrożenia ubóstwem w gospodarstwach domowych, które jest wyższe w przypadku gospodarstw z udziałem osób z niepełnosprawnościami:

- 1) odsetek osób w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną znajdujących się poniżej minimum egzystencji w 2014 roku wyniósł 10,8% (w gospodarstwach domowych ogółem – 7,4%); poniżej ustawowej granicy ubóstwa znalazło się 16,7%;
- 2) sytuacja gospodarstw z przynajmniej 1 dzieckiem do lat 16 posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności jest wyjątkowo trudna – aż 14,6% osób z tych gospodarstw znajdowało się w 2014 roku poniżej minimum egzystencji (w gospodarstwach bez osób z niepełnosprawnościami – 6,5%), a poniżej ustawowej granicy ubóstwa – 26,6% (w gospodarstwach bez osób z niepełnosprawnościami – 10,9%).³⁶

33 WZiSS (2014). Sprawozdanie za rok 2013..., dz. cyt.

34 WZiSS (2015). Sprawozdanie za rok 2013..., dz. cyt.

35 Niepełnosprawni.gov.pl (b. d.). Skorygowane przez GUS dane z BAEL 1993-I kwartał 2015 (aktualizacja 12.08.2015). Dostępne na: [http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/bael/SkorygowaneprzezGUSdane-z-BAEL-1993-Ikw.2015\(aktualizacja12.08.2015\).xls](http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/bael/SkorygowaneprzezGUSdane-z-BAEL-1993-Ikw.2015(aktualizacja12.08.2015).xls) (27.10.2015).

36 Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (b. d.). Wskaźniki zagrożenia ubóstwem 21/53

Słupskie instytucje wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami

1. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Słupsku (MOPR)

Ośrodek udziela szerokiego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom i rodzinom między innymi poprzez realizację pracy socjalnej, wypłatę świadczeń (zasiłki stałe i pielęgnacyjne), realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej ze środków PFRON, realizację usług opiekuńczych i specjalistycznych usług w miejscu zamieszkania, wydawanie posiłków, udzielanie pomocy rzeczowej, kierowanie do domów pomocy społecznej i innych ośrodków wsparcia, realizację usługi teleopieki. Dodatkowo, pracownicy Ośrodka są opiekunami prawnymi całkowicie ubezwłasnowolnionych osób niepełnosprawnych oraz kuratorami częściowo ubezwłasnowolnionych osób niepełnosprawnych

Jednym z projektów realizowanych przez Ośrodek, we współpracy ze Stowarzyszeniem Horyzont, jest program „Słupski asystent osoby niepełnosprawnej”, w ramach którego osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodziny i opiekunowie mogą korzystać z pomocy asystenta np. w zakresie pomocy w dojazdach, wsparcia w uczestnictwie w wydarzeniach towarzyskich oraz nawiązania kontaktu z instytucjami i organizacjami pozarządowymi.³⁷

2. Klub Aktywności i Wsparcia Osób Niepełnosprawnych (KAWON)

Klub działa przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie od 2012 roku, a jego działalność koncentruje się na aktywizacji społecznej dorosłych osób z niepełnosprawnościami. Do głównych zadań Klubu należy:

- 1) „udzielanie informacji osobom niepełnosprawnym,
- 2) organizowanie zajęć dla osób niepełnosprawnych w ramach realizowanych projektów i programów aktywizacyjnych i wspierających,
- 3) tworzenie grup zarejestrowanych członków klubu, spośród osób niepełnosprawnych, współuczestniczących w działaniach samopomocowych i klubowych,
- 4) tworzenie honorowych grup osób wspierających działania klubowe w duchu

w gospodarstwach domowych z osobami niepełnosprawnymi prawnie w latach 2004-2014. Dostępne na: <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/warunki-zycia/dane-dot.-zagrozenia-ubostwem-gosp.-dom.-z-osobami-niepelnosprawnymi-17.11.2015.xls> (18.11.2015).

37 MOPR (20.07.2014). Słupski Asystent Osoby Niepełnosprawnej. Dostępne na: <http://www.mopr.slupsk.pl/index.php/aktualnosc1/236-slupski-asystent-osoby-niepelnosprawnej> (12.11.2015).

- kształtowania i promocji lokalnej integracji społecznej,
- 5) współpracowanie z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, szczególnie w zakresie przygotowywania podstaw merytorycznych do zawiązywania partnerstw projektowych pomiędzy tymi organizacjami a Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie,
 - 6) koordynowanie (w ograniczonym zakresie ilościowym) wsparcia dla indywidualnych osób niepełnosprawnych w ramach doradztwa lub planu pomocy, które może być udzielone przez Ośrodek lub inne podmioty działające na terenie Miasta Słupska,
 - 7) gromadzenie informacji o instytucjach i organizacjach pomagających osobom niepełnosprawnym oraz o zakresach ich pomocy,
 - 8) współuczestniczenie, jako część Ośrodka, w publicznych wydarzeniach, których celem jest poprawa społecznego wizerunku osób niepełnosprawnych,
 - 9) współuczestniczenie w pisaniu projektów aplikujących o dofinansowanie działalności Klubu w ogłaszanych konkursach.³⁸

3. Stacja Socjalna Joannitów

Stacja działa w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku, a jej działalność polega głównie na neodpłatnym świadczeniu usług pielęgniarских w miejscu zamieszkania, wypożyczaniu sprzętu rehabilitacyjnego i pomocniczego oraz promocji zdrowego stylu życia

4. Środowiskowy Dom Samopomocy

Środowiskowy Dom Samopomocy jest jednostką pomocy społecznej wsparcia dziennego. Do jej zadań należy terapia i wsparcie dorosłych osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi, z zaburzeniami psychicznymi i przewlekle chorych psychicznie. W ramach Środowiskowego Domu Samopomocy działa warsztat naprawy wózków i sprzętu rehabilitacyjnego, który z jednej strony pomaga osobom z niepełnosprawnościami w zakresie konserwacji i naprawy sprzętu, a z drugiej wspiera je w zdobyciu lub wypożyczeniu sprzętu rehabilitacyjnego.

38 MOPR (08.11.2012). Klub Aktywności i Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Dostępne na: <http://www.mopr.slupsk.pl/index.php/struktura-organizacyjna-mopr/18-struktura-mopr-aktualna/141-klub-aktywnosci-i-wsparcia-osob-niepelnosprawnych-2015> (19.11.2015).

5. Dom Pomocy Społecznej „Leśna Oaza”

Dom Pomocy Społecznej funkcjonuje jako jednostka budżetowa i organizacyjna Miasta Słupska (działa od roku 1954). „Leśna Oaza” jest placówką stałego pobytu przeznaczoną dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych – dysponuje 86 miejscami. Celem jednostki jest zapewnienie przebywającym w niej osobom warunków bezpiecznego i godnego życia, intymności, pomoc w pokonywaniu problemów dnia codziennego i podtrzymanie aktywności życiowej.

6. Dzienny Dom Pomocy Społecznej „Bezpieczna Przystań”

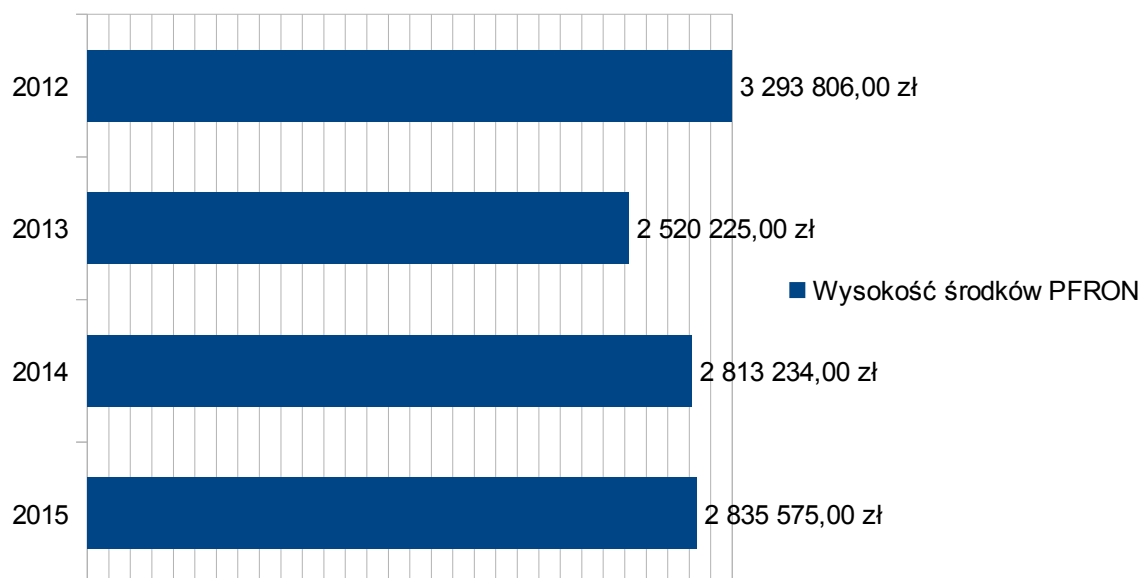
„Bezpieczna Przystań” jest ośrodkiem wsparcia o zasięgu lokalnym dla osób, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Ośrodek posiada 80 miejsc i realizuje zadania służące utrzymaniu ludzi starszych w ich naturalnym środowisku w formie pomocy półstacjonarnej.

7. Warsztaty terapii zajęciowej

Warsztaty terapii zajęciowej realizują zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ukierunkowanej na poprawę sprawności i umiejętności umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami prowadzenie aktywnego, samodzielnego i niezależnego życia na miarę indywidualnych możliwości. W Słupsku działają obecnie dwie placówki tego typu:

- 1) Warsztat Terapii Zajęciowej Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Słupsku – 44 miejsca,
- 2) Warsztat Terapii Zajęciowej Polskiego Związku Niewidomych w Słupsku – 50 miejsc.

Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020

Ilustracja 4: Wysokość środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na rehabilitację społeczną i zawodową (z pominięciem zadań zleconych organizacjom pozarządowym na podstawie art. 36 Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych) – Miasto Słupsk. Źródło: uchwały Rady Miejskiej w Słupsku w sprawie planu podziału środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Lata 2012-2015.

Inne formy wsparcia

Kwota dofinansowania pobytu na turnusach rehabilitacji społecznej dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów przyznana ze środków PFRON przez MOPR w Słupsku w 2013 roku wyniosła 149 831 zł. Z powyższego wsparcia skorzystało 125 osób z niepełnosprawnościami i 50 opiekunów. W 2014 roku kwota ta wyniosła 148 514 zł i dofinansowano w ten sposób 127 osób z niepełnosprawnościami oraz 40 opiekunów.

Na likwidację barier architektonicznych na wnioski indywidualnych osób z niepełnosprawnościami przeznaczono w 2013 roku 164 722 zł (16 wniosków), a w 2014 roku 119 988 zł (12 wniosków). Na likwidację barier technicznych na wnioski indywidualnych osób z niepełnosprawnościami przekazano w 2013 roku 42 769 zł (27 wniosków), a w 2014 roku znacząco więcej, bo 78 681 zł (liczba wniosków – 39).

Edukacja

1. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Słupsku

Instytucja ta zapewnia ofertę edukacyjno-wychowawczą dla uczniów z niepełnosprawnościami umysłowymi o stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym oraz głębokim. W ramach Ośrodka działają:

- 1) szkoła podstawowa,
- 2) gimnazjum,
- 3) zasadnicza szkoła zawodowa (kierunki kształcenia: kucharz małej gastronomii, pomocnik obsługi hotelowej),
- 4) szkoła przysposabiająca do pracy,
- 5) internat posiadający 60 miejsc dla 3 grup wychowawczych,
- 6) świetlica.

Ośrodek oferuje także:

- 1) zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze indywidualne i zespołowe,
- 2) wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci w wieku 0 do rozpoczęcia nauki w szkole,
- 3) oraz grupę wsparcia dla rodziców i opiekunów.

2. Szkoły z oddziałami integracyjnymi w Słupsku

- 1) Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 4 przy ul. Stanisława Leszczyńskiego 17,
- 2) Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 5 przy ul. Hubalczyków 7,
- 3) Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 10 przy ul. Stanisława Kulczyńskiego 1a ,
- 4) Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi nr 4 przy ul. Stefana Banacha 17,
- 5) Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi nr 6 przy ul. Marii Zaborowskiej 2.

Organizacje pozarządowe

Słupskie organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami należą do aktywnych uczestników lokalnego życia społecznego. Podejmują liczne działania zmierzające

do wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami, w tym współpracując z miastem w realizacji celów „Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010–2018” dotyczących tej grupy społecznej. Organizacje te wzięły także udział w opracowaniu niniejszego dokumentu, dzięki czemu został on wzbogacony o doświadczenie i wiedzę lokalnego trzeciego sektora.

Duże zaangażowanie lokalnych organizacji pozarządowych widać między innymi na przykładzie dużej ilości zgłoszeń w konkursach na realizację zadań publicznych z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Konkursy te corocznie organizowane są przez Urząd Miejski w Słupsku dzięki finansowaniu ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych³⁹. W 2012 roku środki przeznaczone na to zadanie wyniosły 150 000 zł; w 2013 roku nastąpił spadek do 100 000 zł, zaś w latach 2014–2015 roczne finansowanie wynosiło 150 000 zł.

Dużą rolę we współpracy miasta i organizacji pozarządowych odgrywa Słupskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Ekonomii Społecznej. Centrum to jest ważnym miejscem spotkań, dzięki któremu organizacje pozarządowe zdobyły wsparcie oraz przyjazną przestrzeń dla swoich działań. Z Centrum korzysta wiele organizacji reprezentujących środowisko osób z niepełnosprawnościami, a w 2015 roku Miejska Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych obrała Centrum za swoją siedzibę.

Waga współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi reprezentującymi środowisko osób z niepełnosprawnościami podkreślona została w regulacjach dotyczących Słupskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego. Uchwałą Nr XII/100/15 Rady Miejskiej w Słupsku, aby zapewnić reprezentatywność sfer pożytku publicznego, działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami została wskazana jako obszar, który musi posiadać odrębną reprezentację w Radzie Działalności Pożytku Publicznego.

³⁹ Na podstawie art. 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku

Główne cele programu strategicznego na lata 2016–2020

1. Minimalizacja i likwidacja barier w funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej.
2. Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w szkolnictwie wyższym.
3. Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu zawodowym.
4. Zwiększenie poziomu odczuwalnej jakości życia osób z niepełnosprawnościami w mieście.
5. Wspieranie poczucia sprawczości i aktywnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami, ze szczególnym naciskiem na włączanie osób z niepełnosprawnościami w działania społeczności lokalnej (rozszerzanie sieci społecznych, a więc i wsparcia).
6. Walka z dyskryminacją i promocja postaw równościowych.

Cele te realizowane będą w ramach siedmiu głównych kierunków działań, na które składają się:

1. Kompleksowe przeciwdziałanie pogłębianiu niepełnosprawności i łagodzenie jej skutków;
2. Integracja – proces dwukierunkowy;
3. Włączające społeczeństwo wiedzy;
4. Sieci współpracy na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
5. Miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami;
6. Wspieranie rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami;
7. Słupsk miastem dostępnym.

Kompleksowe przeciwdziałanie pogłębianiu niepełnosprawności i łagodzenie jej skutków

1. Bezpieczeństwo i edukacja zdrowotna

W ramach tego kierunku głównym celem jest niedopuszczenie do pogłębiania się stopnia niepełnosprawności u osób, u których została ona zdiagnozowana. Działania zmierzające do osiągnięcia tego celu będą koncentrować się na dwóch głównych obszarach:

- 1) Bezpieczeństwo drogowe ze względu na szczególne potrzeby osób z niepełnosprawnościami związane z utrudnionym przemieszczaniem się w przestrzeni miasta jest obszarem wymagającym szczególnej uwagi. Aby zapewnić osobom z niepełnosprawnościami bezpieczeństwo w ruchu drogowym konieczne jest nawiązanie szeroko zakrojonej współpracy ukierunkowanej m.in. na działania informacyjne skierowane do kierowców i uczestników ruchu drogowego. Działania takie są uzasadnione niską kulturą jazdy i bezpieczeństwa na polskich drogach, co obejmuje takie zjawiska jak jazda z niebezpieczną prędkością, wyprzedzanie w miejscach niebezpiecznych itp.⁴⁰ „Na tle Unii Europejskiej Polska nadal jest jednym z państw o najwyższym poziomie zagrożenia zdrowia i życia w ruchu drogowym”.⁴¹
- 2) Działania edukacyjne w obszarze edukacji zdrowotnej ukierunkowane na łagodzenie skutków niepełnosprawności i przeciwdziałanie jej pogłębianiu.

Wskaźniki (sposób monitorowania i mierzenia rezultatu):

- 1) liczba osób z określonym stopniem niepełnosprawności na terenie miasta (cel: utrzymanie stopnia/przeciwdziałanie pogłębianiu niepełnosprawności);
- 2) liczba akcji edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie niepełnosprawności oraz jej pogłębianiu się.

40 K. Jamroz, Lech Michalski, Izabela Oskarbska, Joanna Wachnicka (b.d.). Osiągnięcia i niedoskonałości programów gambit oraz perspektywy realizacji ich wizji i celów strategicznych. Dostępne na: http://www.gambit.fril.org.pl/files/Gambit_2014/2014.04.03_Czwartek/13-K.Jamroz_GAMBIT%202014.pdf (31.08.2015).

41 GAMBIT (b.d.). Wnioski z obrad X-go Jubileuszowego Seminarium Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego GAMBIT 2014. Dostępne na: <http://www.gambit.org.pl/> (31.08.2015).

2. Wspieranie potencjałów rozwojowych osób z niepełnosprawnościami

W obszarze wspierania potencjałów koniecznym będzie uwzględnienie specyficznych potrzeb osób z niepełnosprawnościami złożonymi i sprzężonymi, gdyż osoby te są szczególnie narażone na wykluczenie. Działania na tym polu będą musiały uwzględniać także niższe poczucie sprawstwa obserwowane wśród osób z niepełnosprawnościami⁴².

Planowane działania:

- 1) zapewnienie możliwości uczestnictwa w terapii zajęciowej;
- 2) prowadzenie i wspieranie działalności wzmacniającej dobre samopoczucie fizyczne i psychiczne osób z niepełnosprawnościami;
- 3) zapewnienie dostępu i dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego;
- 4) wprowadzenie usługi wsparcia w postaci asystentów osoby z niepełnosprawnościami (**opracowanie standardów usługi**);
- 5) dalszy rozwój systemu pomocy środowiskowej w miejscu zamieszkania oraz instytucjonalnej, ze szczególnym uwzględnieniem osób z przewlekłymi chorobami psychicznymi, z przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi oraz z niepełnosprawnością intelektualną;
- 6) zapewnienie dostępu do ośrodków wsparcia i rehabilitacji;
- 7) rozwijanie form mieszkalnictwa wspomaganego oraz wspieranie rozwoju infrastruktury sprzyjającej funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami o stopniu znacznym w miejscu zamieszkania;
- 8) wsparcie tworzenia miejsc krótkotrwałego lub stałego pobytu całodobowego dla osób z niepełnosprawnościami o stopniu znacznym;
- 9) utworzenie centrum integracji społecznej, którego część uczestniczek i uczestników stanowić będą osoby z niepełnosprawnościami;
- 10) polepszenie dostępu do osób wykluczonych lub szczególnie zagrożonych wieloaspektowym wykluczeniem (m.in. poprzez trudności w dostępie do informacji o usługach), stworzenie sprawnego systemu komunikacji między podmiotami zaangażowanymi w działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz uwrażliwienie mieszanek i mieszkańców

42 J. Czapiński, T. Panek (red.) (2013). Diagnoza społeczna 2013. Dostępne na: www.diagnoza.com (31.08.2015).

- na szczególne potrzeby osób z niepełnosprawnościami;
- 11) uwzględnienie w działaniach specyficznych potrzeb osób z niepełnosprawnościami złożonymi i sprzężonymi (szczególnie zagrożonych wieloaspektowym wykluczeniem);
 - 12) realizacja działań zmierzających do pozyskania kandydatów na opiekunów prawnych i kuratorów dla ubezwłasnowolnionych osób z niepełnosprawnościami oraz stworzenia bazy danych kandydatów na opiekunów i kuratorów;
 - 13) liczba osób objętych systemem pomocy środowiskowej w miejscu zamieszkania;
 - 14) działania edukacyjne i informacyjne skierowane do rodziców, opiekunów i nauczycieli, aby przeciwdziałać stereotypom i wspierać ich w planowaniu ścieżek rozwoju osób z niepełnosprawnościami już od najmłodszych lat.⁴³

Wskaźniki (sposób monitorowania i mierzenia rezultatu):

- 1) liczba uczestniczek i uczestników warsztatów terapii zajęciowej;
- 2) liczba uczestniczek i uczestników warsztatów terapii zajęciowej podejmujących zatrudnienie;
- 3) liczba osób przechodzących ze środowiskowych domów samopomocy do warsztatów terapii zajęciowej i odwrotnie;
- 4) liczba osób otrzymujących różne formy dofinansowania wspierające rehabilitację, w tym społeczną i zawodową;
- 5) liczba asystentek i asystentów osób z niepełnosprawnościami;
- 6) monitoring jakości usług (według opracowanego standardu);
- 7) liczba osób korzystających z usług środowiskowych domów pomocy;
- 8) liczba mieszanek i mieszkańców Słupska z niepełnosprawnościami znajdujących się w instytucjach świadczących całodobową opiekę;
- 9) liczba osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w centrum integracji społecznej oraz korzystających z jego usług;
- 10) liczba kandydatów na opiekunów prawnych i kuratorów dla ubezwłasnowolnionych osób z niepełnosprawnościami;

⁴³ Działanie związane także z obszarem „Włączające społeczeństwo wiedzy”.

11) liczba osób korzystających z usług wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami.

Integracja – proces dwukierunkowy

Kierunek ten bazuje na społecznym modelu niepełnosprawności, w którym to bariery istniejące w społeczeństwie, środowisku i usługach skutkują niepełnosprawnym funkcjonowaniem osób z niepełnosprawnościami (w odróżnieniu od modelu indywidualnego, który koncentruje się na funkcjonalnych brakach poszczególnych jednostek).⁴⁴

Planowane działania:

- 1) Zintensyfikowanie działań skierowanych na edukację antydyskryminacyjną i równościową m.in. poprzez działania w sferze kultury i sztuki sprofilowane jako otwarte i atrakcyjne dla szerokiej publiczności wydarzenia włączające np. wieczory poezji (w tym migowej i twórców niewidomych), projekcje filmów fabularnych poruszających tematykę niepełnosprawności. Ponadto w sferze edukacji formalnej i pozaformalnej planowane będą działania na rzecz przygotowania nauczycielek i nauczycieli do pracy z uczennicami i uczniami z niepełnosprawnościami oraz ukierunkowane na tworzenie przyjaznego i wspierającego środowiska nauki. W ramach tego obszaru niezbędna będzie współpraca z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku oraz z organizacjami pozarządowymi.
- 2) Inicjowanie, wspieranie i promocja sieci wolontariackich ukierunkowanych na pomoc osobom z niepełnosprawnościami i na działania z tą społecznością – jest to szansa na zwiększenie solidarności społecznej i zaangażowania w życie społeczności lokalnej, ale także (zwłaszcza dla młodzieży) szansa na zdobycie umiejętności m.in. komunikacyjnych i organizacyjnych. Z kolei dla osób starszych jest to szansa na zwiększenie aktywności społecznej.
- 3) Działania na rzecz wzmocnienia poczucia solidarności społecznej. Badania z lat 70 wykazały w Polsce próżnię socjologiczną, czyli brak więzi na poziomie społeczności lokalnej (Nowak, 1979). I choć nowsze badania wykazują, że próżnia ta jest powoli zapełniana, to nadal więzi organizacyjne (np. z organizacjami pozarządowymi) są na niskim poziomie (CBOS, 2009).
- 4) Sytuacja w Słupsku: Badania Ogólnego Indeksu Zadowolenia z Życia przeprowadzone

44 M. Oliver, B. Sapey (2006). Social work with disabled people. Palgrave Macmillan.

przez „Politykę” w 2014 roku wykazują, że „jakość wspólnoty” jest dla Słupska obszarem problemowym. Co więcej z badania z 2005 roku wynika, że ludzie dorośli w Polsce bardzo źle oceniają stosunki międzyludzkie w swoich społecznościach. W takiej sytuacji trudno o sprawne działania włączające osoby z niepełnosprawnościami. Wzmocnić zadowolenie z jakości wspólnoty lokalnej można np. poprzez promocję uczestnictwa w życiu instytucji publicznych oraz zwiększając dostęp do nowoczesnych środków komunikacji i umiejętności korzystania z nich.

- 5) Skuteczna w inicjowaniu procesu wzmocnienia więzi społeczności lokalnej może okazać się zwłaszcza współpraca z Regionalnym Centrum Wolontariatu. Dużym obszarem aktywności, mocno niewykorzystanym w skali Polski, jest spędzanie czasu wolnego poza domem i wspólnotowo np. w grupach sąsiedzkich, działając społecznie w organizacjach pozarządowych.
- 6) Uwrażliwianie społeczności lokalnej na potrzeby osób z niepełnosprawnościami – szansą realizacji tego działania są także spotkania organizowane przez Urząd Miejski z mieszkańcami i mieszkankami Słupska. Na przykład w ramach spotkań związanych z budżetem obywatelskim należy przy prezentowaniu i analizowaniu propozycji uwzględniać aspekt dostępności uniwersalnej i specyficznych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Osoby prowadzące spotkania powinny wspomagać w tym zakresie osoby uczestniczące.
- 7) Uwzględnienie potrzeby uznania sprawczości osób z niepełnosprawnościami (ang. recognition) – działania obejmujące empatię i zaufanie międzyludzkie.
- 8) Działania z zakresu edukacji o przyczynach niepełnosprawności i przybliżające wyzwania, przed jakimi stają osoby z niepełnosprawnościami. Działania te jednocześnie stanowią pewnego rodzaju profilaktykę, która nie tylko może przyczynić się do ograniczenia zagrożenia pogłębieniem niepełnosprawności, ale także zapobiegać wystąpieniu jej określonych typów w ogólnej populacji osób pełnosprawnych (np. wypadki przy pracy). W ramach tego działania partnerami mogą stać się instytucje i organizacje zajmujące się problemami bezpieczeństwa i higieny pracy.

Wskaźniki (sposób monitorowania i mierzenia rezultatu):

- 1) liczba inicjatyw antydyskryminacyjnych i równościowych skierowanych do szerokiej społeczności Słupska;
- 2) liczba zaangażowanych w działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami wolontariuszek i wolontariuszy.

Włączające społeczeństwo wiedzy

Nowe technologie:

- 1) Analizowanie możliwych do wykorzystania przez miasto systemów informatycznych z obszaru „inteligentnego miasta” pod względem ich pełnej funkcjonalności dla osób z niepełnosprawnościami (łącznie z możliwością łatwego wypełniania formularzy interaktywnych przez osoby niewidome) i kompatybilności z najpopularniejszym oprogramowaniem i sprzętem.
- 2) Działania ukierunkowane na promocję wykorzystania nowoczesnych środków komunikacji, aby ułatwić codzienną komunikację także z Urzędem oraz innymi instytucjami publicznymi oraz w życiu społeczności lokalnej (np. kontakt z organizacjami pozarządowymi). Działania te obejmować będą:
 - wspieranie organizacji pozarządowych prowadzących szkolenia z wykorzystania internetu, programów i aplikacji (także na smartfonach) – walka z potencjalnym wykluczeniem cyfrowym;
 - upowszechnienie dostępu do internetu na terenie miasta;
 - poszukiwanie środków zewnętrznych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu (także ze względu na utrudniony dostęp do specjalistycznego sprzętu i oprogramowania), które dotyka także osoby z niepełnosprawnościami;
 - rozpoznanie możliwości wykorzystania usług zdalnego tłumaczenia języka migowego w Urzędzie Miejskim. Usługi takie umożliwiają załatwienie sprawy w urzędzie za pośrednictwem tłumacza nawet bez wychodzenia z domu.
- 3) Poprawa jakości komunikacji i współpracy mieszkanek i mieszkańców z Miejską Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych, m.in. poprzez stworzenie zakładki poświęconej Radzie i jej działaniom na stronie internetowej miasta.
- 4) Podejmowanie działań zmierzających do szerszego wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w usługach opiekuńczo-pielęgniacyjnych.

Badania

Głównym celem w tym obszarze jest wykorzystanie wyników badań do lepszego projektowania

działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku.

Potencjalne partnerstwa badawcze:

- 1) Organizacje pozarządowe – włączone zostaną do partnerstw Miasta Słupska z uczelniami wyższymi.
- 2) Szkoły wyższe, w tym Akademia Pomorska i Wyższa Hanzeatycka Szkoła Zarządzania. W ramach współpracy możliwe jest włączenie studentek i studentów w ciągły proces diagnozy sytuacji i potrzeb osób z niepełnosprawnościami w Słupsku oraz ewaluacji dostępnej oferty. Zaletą tego rozwiązania jest fakt, że studentki i studenci dostaną szansę tworzenia użytecznych w praktyce prac zaliczeniowych i dyplomowych (zapewni to ich większą motywację i zaangażowanie w problemy społeczności lokalnej). Dodatkowo nastąpi zacieśnianie partnerstwa z instytucjami szkolnictwa wyższego, a instytucje i organizacje pozarządowe zyskają możliwość oparcia planowanych działań na aktualnych danych oraz możliwość ewaluacji w sposób ciągły i włączający wielu aktorów społecznych.

Edukacja

1. Współpraca z instytucjami edukacyjnymi (od szkoły podstawowej po szkoły wyższe) w ramach promocji uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w edukacji wyższej oraz idei uczenia się przez całe życie. W obszarze uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami na niższych szczeblach edukacji brakuje pełnej diagnozy. Obszar ten zostanie uwzględniony w planowanych działaniach badawczych, aby zaprojektować działania ukierunkowane na osoby wchodzące w dorosłe życie, aby mogły w pierwszej kolejności otrzymywać konkretne informacje i wsparcie, które pomogą w podejmowaniu późniejszych trafnych decyzji dotyczących edukacji i rozwoju zawodowego. Współpraca w ramach tego obszaru obejmie m.in. Akademię Pomorską, Wyższą Hanzeatycką Szkołę Zarządzania i Wyższą Szkołę Gospodarki.
 - 1) Działania edukacyjne i informacyjne skierowane do rodziców, opiekunów i nauczycieli, aby przeciwdziałać stereotypom i wspierać ich w planowaniu ścieżek rozwoju osób z niepełnosprawnościami już od najmłodszych lat.
 - 2) Działania, w tym edukacyjne i informacyjne, wspierające kontynuację aktywności

społecznej i zawodowej bezpośrednio po zakończeniu edukacji.

2. Szkolenia dla redaktorek i redaktorów stron internetowych Miasta Słupska.
3. Bezpieczeństwo drogowe jako obszar edukacji antydyskryminacyjnej: zwiększenie kultury drogowej będzie wspierać uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w codziennym życiu społeczności lokalnej.
4. Działania edukacyjne i informacyjne dotyczące przyczyn niepełnosprawności, np. uwrażliwienie na niebezpieczeństwa skoków do wody. Celem tych działań będzie także walka ze stereotypami związanymi z problemem niepełnosprawności.

Wskaźniki (sposób monitorowania i mierzenia rezultatu):

- 1) ocena stopnia dostępności stron internetowych miasta;
- 2) liczba aplikacji, programów i baz danych dostępnych dla mieszkanki i mieszkańców Słupska zwiększających dostępność przestrzeni miejskiej, usług i ułatwiających funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczności lokalnej;
- 3) liczba organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami i wydarzeń dostępna w bazie danych organizacji pozarządowych;
- 4) liczba przeprowadzonych badań i analiz dotyczących sytuacji osób z niepełnosprawnościami;
- 5) liczba rozwiązań wprowadzonych na podstawie badań;
- 6) liczba osób korzystających z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w usługach opiekuńczo-pielęgnacyjnych;
- 7) liczba aktorów społecznych zaangażowanych w projekty badawcze;
- 8) liczba studentek i studentów z niepełnosprawnościami podejmujących studia i uzyskujących dyplom;
- 9) liczba absolwentek i absolwentów rozpoczynających pracę po zakończeniu edukacji;
- 10) liczba programów oraz akcji edukacyjnych i informacyjnych dotyczących tego obszaru działań.

Sieci współpracy na rzecz osób z niepełnosprawnościami

W ramach planowania i realizacji działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami celowe będzie wykorzystanie istniejących i tworzenie nowych sieci współpracy na poziomie lokalnym i regionalnym. Podkreślenie roli partnerskich projektów w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego może przełożyć się na lepsze skoordynowanie działań na poziomie regionalnym.

Planowane działania:

1. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami i tworzenie partnerstw lokalnych oraz regionalnych, w tym z gminami powiatu słupskiego i organizacjami działającymi na ich terenie. Działania w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi skupiać się będą na:
 - 1) wspieraniu inicjatyw organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
 - 2) propagowaniu znaczenia organizacji pozarządowych w diagnozowaniu i zaspokajaniu potrzeb niepełnosprawnych,
 - 3) zintegrowaniu zasobów i lokalnych partnerów do pracy na rzecz niepełnosprawnych,
 - 4) stworzeniu mapy instytucji, organizacji pozarządowych i innych partnerów działających na rzecz niepełnosprawnych,
 - 5) tworzeniu programów i projektów dotyczących problematyki niepełnosprawności przy współudziale środowiska osób z niepełnosprawnościami,
 - 6) współorganizowaniu imprez okolicznościowych, konferencji i innych spotkań związanych z tematyką niepełnosprawności.

Dużą rolę we wzmocnieniu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku będzie miało także wykorzystanie istniejących kontaktów międzynarodowych Miasta Słupska (m.in. miasta partnerskie) oraz nawiązywanie nowych partnerstw w celu wymiany doświadczeń oraz projektowania wspólnych inicjatyw. Taka współpraca zwiększa szansę na pozyskanie unijnych środków np. na działania innowacyjne z nurtu „inteligentnego miasta” lub testowanie systemów partnerów, aby wypracować własne rozwiązania.

Wskaźniki (sposób monitorowania i mierzenia rezultatu):

1) Obszar współpracy regionalnej i międzynarodowej

- liczba podpisanych porozumień o współpracy obejmujących działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
- liczba inicjatyw podjętych w ramach działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami we współpracy z miastami partnerskimi oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego.

2) Obszar współpracy z organizacjami pozarządowymi

- liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami na terenie miasta;
- liczba konferencji, spotkań i innych imprez okolicznościowych związanych z problematyką niepełnosprawności;
- liczba oraz kwota dotacji pozyskanych przez organizacje pozarządowe realizujące zadania z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych pozyskanych we współpracy z Miastem.

Miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami

1. Przyjazne miejsca pracy

Aktywny udział w życiu zawodowym jest istotny nie tylko ze względu na aspekt finansowy (szczególnie ważny w obliczu zagrożenia wykluczeniem ekonomicznym tej grupy społecznej), ale także z powodu szansy na działanie terapeutyczne jakie może nieść ze sobą aktywność zawodowa. Taka aktywność osób z niepełnosprawnościami działa też pozytywnie na społeczność lokalną – pomaga pokonać stereotypy i stymuluje aktywne włączanie osób z niepełnosprawnościami w życie tej społeczności jako jej aktywnych członków i członkiń.

Słupsk się intensywnie zmienia – jednym z głównych nurtów zmian w naszym mieście jest nastawienie na zrównoważony rozwój i wrażliwość ekologiczną. Przejawem tego nurtu jest koncepcja tworzenia w mieście „zielonych miejsc pracy” (m.in. mająca swój wyraz w projekcie Strategii Rozwoju Miasta Słupska 2022). Ponieważ integracji nie można ograniczać do wybranych sfer życia, ważne jest, aby kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami były realizowane także w projektach polityki gospodarczej miasta. Dlatego też działania z zakresu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami uwzględnia możliwe połączenia z projektem tworzenia „zielonych miejsc pracy”. Natomiast w odniesieniu do szerszej koncepcji dostępności rynku pracy i miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami w dokumencie tym będziemy się posługiwać określeniem „przyjazne miejsca pracy”. Przyjazne miejsca pracy to miejsca, które uwzględniają specyficzne potrzeby osób z niepełnosprawnościami, zapewniając tym samym bezpieczeństwo i wygodę pracy wszystkim pracownikom i pracownikom. Sfera rynku pracy, jako ważna sfera życia społecznego, może tylko zyskać na zwiększeniu poziomu jej dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, bo jakość środowiska pracy polepsza się w tym wypadku dla wszystkich.

Planowane działania:

- 1) Promocja zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami na lokalnym rynku pracy.
- 2) Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w poszukiwaniu pracy oraz prowadzeniu aktywnego życia zawodowego – aktywizacja zawodowa.
- 3) Działania ukierunkowane na ułatwianie i zachęcanie do podnoszenia kwalifikacji

zawodowych, w tym poprzez współpracę z instytucjami edukacyjnymi takimi jak Centrum Kształcenia Praktycznego.

- 4) Wsparcie pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami.
- 5) Promocja dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w miejscach pracy jako standardu dla przyjaznych miejsc pracy.
- 6) Promocja i wspieranie inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej jako szansy na aktywizację zawodową, integrację społeczną osób z niepełnosprawnościami oraz pomoc w uniknięciu lub zminimalizowaniu zagrożenia wykluczeniem ekonomicznym.
- 7) Uznanie roli związków zawodowych jako aktora społecznego mogącego odegrać dużą rolę w kształtowaniu przyjaznych i bezpiecznych miejsc pracy.
- 8) Współpraca z pracodawcami i Powiatowym Urzędem Pracy na rzecz polepszenia sytuacji osób z niepełnosprawnościami na lokalnym rynku pracy.
- 9) Wsparcie w kluczowym momencie dla aktywności zawodowej, jakim w szczególności jest etap przejścia z edukacji formalnej do zatrudnienia.
- 10) Promocja zaangażowania społecznego i wolontariackiego osób z niepełnosprawnościami, w okresach poza zatrudnieniem, aby utrzymać aktywność osób zaktywizowanych poprzez edukację.
- 11) Uaktualnienie modelu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w wejściu na rynek pracy i w pozostaniu na nim.

Wskaźniki (sposób monitorowania i mierzenia rezultatu):

- 1) liczba osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych na otwartym rynku pracy;
- 2) liczba nowo założonych przez osoby z niepełnosprawnościami działalności gospodarczych;
- 3) liczba podmiotów ekonomii społecznej zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami i liczba stworzonych miejsc pracy.

2. Turystyka zaangażowana i turystyka bez barier

Wykorzystując potencjał turystyczny regionu oraz zacieśniając się współpracę z Ustką w ramach Dwumiasta, Miasto Słupsk ma możliwość inspirowania ideą turystyki zaangażowanej. Działania mogą objąć z jednej strony wspieranie tworzenia lokali usługowo-turystycznych (np. poprzez akcje informacyjne dotyczące możliwości finansowania), w których obsługę stanowią osoby z niepełnosprawnościami, a z drugiej wsparcie w propagowaniu takich lokali jako istotnych punktów turystycznych. W ramach tego kierunku istotne będzie także wspieranie inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej działających w sferze turystyki, które pozwolą na aktywne włączenie osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo dzięki promowaniu dostępności jako standardu, zwiększy się liczba lokali i miejsc turystycznych dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami, co może okazać się korzystne także dla ruchu turystycznego w regionie – zwłaszcza przy wykorzystaniu ramy turystyki bez barier w działaniach informacyjnych i promocyjnych.

Działania w tym obszarze będą wpisywać się w rządowy „Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku”, gdyż program ten przewiduje tworzenie turystycznych specjalizacji regionalnych i lokalnych (turystyka zaangażowana może taką specjalizację zapewnić), wykorzystanie klastrów i certyfikowanie usług przez partnerstwa różnych podmiotów. Wskaźniki przewidziane w programie rządowym zostaną dostosowane do specyfiki lokalne i wykorzystane do monitorowania realizacji i efektów podjętych działań.

Wskaźniki (sposób monitorowania i mierzenia rezultatu):

- 1) liczba nowych produktów lub usług turystycznych dostępnych (albo nowo dostępnych) dla osób z niepełnosprawnościami;
- 2) liczba podmiotów działających w konsorcjach produktów turystycznych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami lub wykorzystujących ramę turystyki zaangażowanej m.in. poprzez zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami; dotyczy to także certyfikatów dostępności;
- 3) liczba zrealizowanych przedsięwzięć promocyjnych wykorzystujących ramę turystyki zaangażowanej z uwzględnieniem osób z niepełnosprawnością oraz turystyki bez barier.

Wspieranie rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami

Obszar wsparcia rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami jest obszarem w dużej mierze marginalizowanym. Pomniejszając wagę wsparcia dla opiekunów zapomina się, że najbliższe otoczenie, w którym przebywają osoby z niepełnosprawnościami ma istotny wpływ na szansę wykorzystania ich potencjałów rozwojowych oraz szansę integracji społecznej.

Szansą na podkreślenie wagi tego kierunku jest skoordynowanie działań z funkcjonującym już programem wsparcia rodzin „Familijny Słupsk”. W celu zabezpieczenia najbliższego środowiska osób z niepełnosprawnościami (zwłaszcza przed obciążającymi całe gospodarstwa skutkami niepełnosprawności) konieczne jest podjęcie kompleksowych działań wspierających rodziców i opiekunów obejmujących między innymi edukację, rehabilitację, terapię i rekreację. Przede wszystkim istotne w tym wypadku jest przeciwdziałanie wypaleniu opieką, a jednocześnie wspieranie aktywnego uczestnictwa całych rodzin w życiu społeczno-kulturalnym miasta.

W ramach tego kierunku szczególną uwagę należy poświęcić sytuacji kobiet, w których gospodarstwach domowych znajdują się osoby z niepełnosprawnościami, gdyż ze względu na feminizację zadań opiekuńczych w Polsce, to głównie kobiety przejmują opiekę nad starszymi lub niepełnosprawnymi członkami gospodarstw. W związku z tymi uwarunkowaniami kulturowymi, to właściwie jedynie kobiety podają pracę opiekuńczą nad członkami gospodarstwa jako przyczynę pozostawania bez pracy (badania z lat 2000–2013 wykazują, że około 75% tej grupy stanowiły kobiety).⁴⁵

Planowane działania:

- 1) stworzenie i rozwój sieci wolontariackiej stanowiącej wsparcie dla rodzin osób z niepełnosprawnościami;
- 2) tworzenie i wspieranie grup samopomocowych;
- 3) zwiększenie dostępu do pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dla rodziców, opiekunów i rodzeństwa;
- 4) polepszanie dostępu do infrastruktury i usług wspomagających rodziców i opiekunów osób z niepełnosprawnościami np. place zabaw dostosowane do potrzeb dzieci

45 Czapiński J., Panek T. (red.) (2013). *Diagnoza społeczna 2013*. Dostępne na: www.diagnoza.com (31.08.2015).

- z niepełnosprawnościami;
- 5) wsparcie tworzenia miejsc krótkotrwałego pobytu całodobowego dla osób z niepełnosprawnościami o stopniu znacznym.

Wskaźniki (sposób monitorowania i mierzenia rezultatu):

- 1) liczba grup samopomocowych funkcjonujących na terenie miasta;
- 2) liczba wolontariuszy przygotowanych do wsparcia rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami;
- 3) liczba osób korzystających z miejsc krótkotrwałego pobytu całodobowego dla osób z niepełnosprawnościami o stopniu znacznym
- 4) liczba inicjatyw społecznych skierowanych do rodziców i opiekunów osób z niepełnosprawnościami.

Słupsk miastem dostępnym

Celem tego kierunku działań jest ciągle niwelowanie barier utrudniających pełne uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczności lokalnej. Hasło, pod którym będą realizowane działania w tym obszarze to „Dostępność standardem!” Celem jest uczynienie pełnego dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami standardem dla każdego wydarzenia odbywającego się w Słupsku. Pełna dostępność oznacza możliwość udziału wszystkich mieszkank i mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych, edukacyjnych i sportowych bez względu na przeszkody wynikające z niepełnosprawności. Takie upowszechnienie udogodnień może nie tylko zachęcić osoby z niepełnosprawnościami do częstszego uczestnictwa, ale także pozwoli osobom pełnosprawnym inaczej patrzeć na wyzwania, z którymi borykają się osoby z niepełnosprawnościami (np. poprzez refleksję dotyczącą tego, jakiego wsparcia wymaga osoba niesłysząca podczas oglądania filmu z audiodeskrypcją). Jedną z dróg realizacji może być opracowanie standardów dostępności wydarzeń odbywających się w mieście oraz włączanie się Słupska w kampanie społeczne ukierunkowane na przełamywanie barier takie jak kampania „Dostępna kultura”.

Warto podkreślić, że dotychczasowe działania w obszarze likwidacji barier spowodowały między, że już od 2011 roku cały tabor autobusowy komunikacji miejskiej jest w 100% niskopodłogowy lub niskowejściowy. Dostosowanie taboru było długotrwałym procesem w 2005 roku zaledwie około 28% autobusów było niskopodłogowych. Obecnie wszystkie autobusy wyposażone są w elektroniczny system wyświetlający informacje o trasie przejazdu, zapowiadający przez urządzenie głośnomówiące aktualne i kolejne przystanki.

Znaczącą rolę do odegrania w tym obszarze będzie miała Miejska Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Jest to ciało doradcze Prezydenta Miasta, które ma za zadanie:

- 1) inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych;
- 2) opiniowanie projektów miejskich programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 3) ocena realizacji programów;
- 4) opiniowanie projektów uchwał i programów, przyjmowanych przez Radę Miasta Słupska,

pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.⁴⁶

W ramach zwiększania dostępności przestrzeni miejskiej duży nacisk zostanie położony na konsultowanie inwestycji i remontów z Radą już na etapie ich projektowania.

Planowane działania:

- 1) promocja idei projektowania uniwersalnego (ang. universal design), która zakłada, że dobrze zaprojektowany obiekt lub przedmiot jest dostępny dla wszystkich;
- 2) monitoring transportu publicznego, w tym infrastruktury przystankowej i jej modernizacji pod względem ich pełnej dostępności umożliwiającej osobom z niepełnosprawnościami i ich opiekunom swobodne przemieszczanie się;
- 3) zwiększenie roli Miejskiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w procesie konsultowania dostępności przestrzeni miejskiej dla osób z niepełnosprawnościami;
- 4) zwiększenie dostępności Urzędu Miejskiego, n.p. formularze i druki dostępne na stronach internetowych z możliwością ich samodzielnego wypełnienia przez osoby niewidome. Poszukiwanie środków zewnętrznych na zakup sprzętu i oprogramowania;
- 5) audyt budynków użyteczności publicznej w Słupsku pod względem dostępności – stworzenie mapy dostępności;
- 6) opracowywanie i szerokie udostępnianie informacji o przestrzeni i infrastrukturze miasta uwzględniającej opis dostępności i udogodnień. Należy uwzględnić potrzebę opracowania np. procedur w formie krótkich nagrań wideo z tłumaczem języka migowego, aby umożliwić dokładne zrozumienie osobom niesłyszącym, dla których język pisany bywa trudny w zrozumieniu ze względu na jego odmienną, od języka migowego, gramatykę i składnię. Co ważne, możliwe jest uwzględnienie tego aspektu w ramach programów z nurtu „inteligentnego miasta”;
- 7) inspirowanie działań przedsiębiorców prywatnych zwiększających dostępność przestrzeni miejskiej np. taksówki z usługą „od drzwi do drzwi”; uwzględnienie funkcjonalności dla osób z niepełnosprawnościami przy tworzeniu aplikacji ułatwiających opracowanie trasy dojazdu do wybranego punktu w mieście (potencjalny łącznik z nurtem „inteligentnego

⁴⁶ Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r.
47/53

miasta”).

Wskaźniki (sposób monitorowania i mierzenia rezultatu):

- 1) wprowadzenie standardu dostępności wydarzeń na terenie miasta (zarządzenie prezydenta);
- 2) audyt dostępności wydarzeń na terenie miasta dla osób z niepełnosprawnościami;
- 3) liczba projektów promujących dostępność dla osób z niepełnosprawnościami, w które włączy się Urząd Miejski, takich jak kampania „Dostępna kultura”;
- 4) audyt udogodnień wprowadzonych w związku ze zwiększaniem ogólnej dostępności przestrzeni miejskiej;
- 5) liczba konsultacji i audytów dotyczących dostępności dla osób z niepełnosprawnościami przeprowadzona przez Miejską Społeczną Radę do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Słupsku;
- 6) audyt dostępności budynków użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami.

Podsumowanie

W latach 2009–2015 wyznacznikiem miejskiej polityki dotyczącej zagadnienia niepełnosprawności był „Słupski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Słupsku”. Dokument ten wyznaczał ramy działań w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych w Słupsku. Nowy dokument strategiczny pt. „Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020” bazuje na osiągnięciach lat poprzednich, będzie jednocześnie zabezpieczał realizację zadań do tej pory pomijanych lub marginalizowanych.

Ze względu na braki dotyczące analiz i badań sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Słupsku, jednym z kluczowych obszarów będzie zapewnienie danych naukowych umożliwiających oparcie projektowanych działań na badaniach potrzeb i stanu ich zaspokojenia w lokalnej społeczności osób z niepełnosprawnościami. Szczęólnego uwzględnienia będą wymagać badania dotyczące procesów integracji społeczności lokalnej, kwestii uprzedzeń oraz potencjalnych barier w integracji.

W celu zapewnienia profesjonalnego wsparcia dla realizacji działań przewidzianych w niniejszym dokumencie planowane jest nawiązanie i rozwój współpracy przede wszystkim z podmiotami lokalnymi specjalizującymi się w działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami, ale i podmiotów tworzących sieć organizacji i instytucji branżowych.

Ważna rola w procesie realizacji i ewaluacji działań w ramach przedstawionych kierunków przypadnie Miejskiej Społecznej Radzie do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Słupsku. Rada dla realizacji swoich celów posiada możliwość tworzenia zespołów tematycznych, które przy udziale zaproszonych ekspertek i ekspertów mogą skutecznie oceniać stan realizacji kierunków działań oraz postulować modyfikację dokumentu strategicznego, jeżeli zajdzie taka potrzeba. Włączenie w proces ewaluacji i rewizji kierunków działań ciała reprezentującego środowisko osób z niepełnosprawnościami, jakim jest Rada, reprezentantek i reprezentantów organizacji pozarządowych oraz ekspertek i ekspertów zewnętrznych zapewni niezależną ocenę i legitymizację podejmowanych działań.

Coroczne sprawozdanie z realizacji programu „Kierunki działań na rzecz osób

z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020” będzie przedstawiane Prezydentowi Miasta Słupska przez Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych. Sprawozdanie to będzie opierać się na procesie monitorowania i ewaluacji realizacji zadań, w który zaangażowane będzie środowisko osób z niepełnosprawnościami oraz organizacje je reprezentujące, w szczególności Miejska Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Stały i ciągły proces monitoringu i ewaluacji skuteczności realizowanych zadań oraz ich efektów będzie bazował na sprawozdawczości organizacji i instytucji realizujących zadania w ramach kierunków działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Proces ten zostanie wsparty analizami oraz badaniami, które powstaną w ramach partnerstw badawczych przewidzianych jako integralna część programu kierunków działań. Raport końcowy z realizacji programu przedstawiony zostanie Radzie Miejskiej. Zawarte w nim oceny i analizy realizacji zadań wykorzystane zostaną do planowania dalszych działań dzięki wskazaniu zadań oraz kierunków wartych kontynuacji. Na podstawie raportu końcowego wytypowane zostaną także kierunki i zadania wymagające modyfikacji.

Będziemy dążyć do tego, aby dzięki rozbudowaniu obszaru badań zagadnienia niepełnosprawności na poziomie lokalnym w przyszłości możliwe było precyzyjne projektowanie działań w odpowiedzi na bieżące problemy i potrzeby społeczności osób z niepełnosprawnościami diagnozowane w trakcie trwania programu strategicznego. Zarówno ścisła współpraca z organizacjami pozarządowymi, jak i okresowe, regularne ocenianie oraz rewizja planu polityki ukierunkowanej na potrzeby osób z niepełnosprawnościami są jednymi z głównych wskazań „Agendy 22. Wytyczne dla władz lokalnych w zakresie planowania polityki wobec osób niepełnosprawnych”.

Należy podkreślić, że podejmowanie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami wiąże się z wydatkami, ale jednocześnie może przyczynić się także do generowania zysków ekonomicznych ze względu na wykorzystanie w pełni potencjałów wszystkich członkiń i członków społeczności lokalnej (zwłaszcza w sferze życia zawodowego). Zintegrowane społeczeństwo o wysokim poziomie równości ma większą szansę na osiągnięcie wysokiego poziomu jakości życia, a także wzrostu ekonomicznego. Dlatego też mamy nadzieję, że działania na rzecz osób

Kierunki działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Słupsku na lata 2016–2020

z niepełnosprawnościami aktywnie wesprą lokalni aktorzy społeczni, w tym wszystkie mieszkanki i mieszkańcy Słupska.

Bibliografia

1. Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (b. d.) Dane dotyczące wykształcenia osób niepełnosprawnych na podstawie BAEL. Dostępne na: <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/edukacja/Dane-dotyczace-wykształcenia-na-podstawie-bael%2024.07.2015.xls> (02.11.2015).
2. Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (b. d.). Wskaźniki zagrożenia ubóstwem w gospodarstwach domowych z osobami niepełnosprawnymi prawnie w latach 2004-2014. Dostępne na: <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/warunki-zycia/dane-dot.-zagrozenia-ubostwem-gosp.-dom.-z-osobami-niepelnosprawnymi-17.11.2015.xls> (18.11.2015).
3. Czapiński J., Panek T. (red.) (2013). Diagnoza społeczna 2013. Dostępne na: www.diagnoza.com (31.08.2015).
4. GAMBIT (b.d.). Wnioski z obrad X-go Jubileuszowego Seminarium Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego GAMBIT 2014. Dostępne na: <http://www.gambit.org.pl/> (31.08.2015).
5. GUS (2003). Spis powszechny 2002. Osoby niepełnosprawne oraz ich gospodarstwa domowe 2002. Część I Osoby niepełnosprawne. Dostępne na: http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5738/6/1/1/nsp_2002_osoby_niepelnos_oraz_ich_gos_domowe_2002_cz_1_osoby_niepelnos.pdf (05.10.2015).
6. GUS (2013). Narodowy Spis Powszechny 2011. Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Część I. Ludność. Dostępne na: <http://stat.gov.pl/spisy-powszechnie/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/ludnosc-i-gospodarstwa-domowe-stan-i-struktura-spoleczo-ekonomiczna-czesc-i-ludnosc-nsp-2011,11,1.html> (05.10.2015).
7. Jamroz, K., Lech Michalski, Izabela Oskarbska, Joanna Wachnicka (b.d.). Osiągnięcia i niedoskonałości programów gambit oraz perspektywy realizacji ich wizji i celów strategicznych. Dostępne na: http://www.gambit.firil.org.pl/files/Gambit_2014/2014.04.03_Czwartek/13-K.Jamroz_GAMBIT%202014.pdf (31.08.2015).
8. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. (M.P. Nr 50, poz. 475). Dostępne na: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP19970500475>.
9. Karta praw Podstawowych Unii Europejskiej uchwalona w grudniu 2000 r. (2010/C 83/02).
10. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
11. Ministerstwo Zdrowia (b.d.). Mapa potrzeb zdrowotnych w zakresie onkologii dla województwa pomorskiego. Podsumowanie. Dostępne na: http://www.mapypotrzebzdrowotnych.mz.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0009/38088/MPZ_onkologia_pomorskie_podsumowanie.pdf.
12. MOPR (08.11.2012). Klub Aktywności i Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Dostępne na: <http://www.mopr.slupsk.pl/index.php/struktura-organizacyjna-mopr/18-struktura-mopr-aktualna/141-klub-aktywnosci-i-wsparcia-osob-niepelnosprawnych-2015> (19.11.2015).

13. MOPR (20.07.2014). Słupski Asystent Osoby Niepełnosprawnej. Dostępne na: <http://www.mopr.slupsk.pl/index.php/aktualnosci/236-slupski-asystent-osoby-niepelnosprawnej> (12.11.2015).
14. Niepelnosprawni.gov.pl (b. d.). Skorygowane przez GUS dane z BAEL 1993-I kwartał 2015 (aktualizacja 12.08.2015). Dostępne na: [http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/bael/SkorygowaneprzezGUSDane-z-BAEL-1993-Ikw.2015\(aktualizacja12.08.2015\).xls](http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/niepelnosprawnosc-w-liczbach/rynek-pracy/bael/SkorygowaneprzezGUSDane-z-BAEL-1993-Ikw.2015(aktualizacja12.08.2015).xls) (27.10.2015).
15. Oliver, M., Sapey, B. (2006). Social work with disabled people. Palgrave Macmillan.
16. ONZ (2013). [United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division] World Population Ageing 2013. ST/ESA/SER.A/348.
17. ONZ [United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division] (2015). World Population Prospects: The 2015 Wersja poprawiona, dane szczegółowe dostępne poprzez stronę internetową.
18. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności (b. d.). Roczne zestawienia zbiorcze. Dostępne na: <http://bip.zoon.slupsk.pl/72.html> (14.10.2015).
19. Słupski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Słupsku na lata 2009-2015. Załącznik do Uchwały Rady Miejskiej w Słupsku Nr XXXVI/513/09 z dnia 25 marca 2009. Dostępny na: <http://bip.um.slupsk.pl/dokumenty/11545.html>.
20. Standardowe zasady wyrównywania szans osób niepełnosprawnych przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 grudnia 1993 r. (rezolucja nr 48/96).
21. Uchwała nr 157 Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020 z dnia 25 września 2012 r. (M.P. z 2012 r. poz. 882).
22. Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.).
23. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz. U. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.).
24. WZiSS (2013). Sprawozdanie za rok 2012 z realizacji zadań zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010-2018.
25. WZiSS (2014). Sprawozdanie za rok 2013 z realizacji zadań zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Słupsku na lata 2010-2018.
26. WZiSS (2015). Sprawozdanie za rok 2014 z realizacji Strategii rozwiązywania problemów społecznych w mieście Słupsku na lata 2010-2018.